

PISA 2022 Finansielle kompetencer – Delrapport

Hovedresultater

Hovedresultater

PISA 2022 forsøger at besvare to helt overordnede spørgsmål:

- I hvor høj grad er 15-årige elever finansielt kompetente?
- Hvilke baggrundsfaktorer har betydning for deres finansielle kompetence?

I finansielle kompetencer måles 15-årige skoleelevers præstation inden for en række områder, der har betydning for at kunne agere i det finansielle landskab og tage beslutninger i forhold til ens privatøkonomi. Det drejer sig om at kunne forstå finansiell information, fx at læse en lønseddel, forstå hvad skat er og forstå andre finansielle begreber og produkter.

Danske elever er internationalt blandt de højest scorende i finansielle kompetencer

Med en gennemsnitsscore på 521 er Danmark placeret anden højest blandt de 20 lande, der har deltaget i PISAs undersøgelse af finansielle kompetencer. Kun Belgien (527 point) ligger over, herefter følger Canada (519 point) og Holland (517 point). I Norge, der er det eneste andet nordiske land, der deltager, scorer eleverne 487 point. Danske elever ligger væsentligt over OECD-gennemsnittet på 498.

9 ud af 10 elever har de nødvendige minimumskompetencer

I PISAs måling af finansielle kompetencer skelnes mellem fem kompetenceniveauer, hvor 5 er det højeste og 1 det laveste. Niveau 2 betragtes som minimumsniveauet, mens elever på niveau 1 kan have brug for hjælp til at besvare almindelige spørgsmål inden for finansielle kompetencer. Elever på niveau 5 kan analysere komplekse finansielle produkter og tage hensyn til oplysninger i finansielle produkter, herunder oplysninger, der er vigtige, men ikke eksplicit formuleret.

9 ud af 10 elever af de danske elever er på niveau 2 eller derover. Det betyder samtidig, at kun 1 ud af 10 danske elever er lavt præsterende i finansielle kompetencer. Der er lidt flere danske elever på det højeste niveau end OECD-gennemsnittet, men færre end i de lande, der ligger tæt på de danske elever i den

gennemsnitlige score. Omvendt har Danmark internationalt set den mindste andel på niveau 1.

Danske drenge har højere finansielle kompetencer end piger

Danske drenge scorer i gennemsnit 9 point højere end piger i finansielle kompetencer. Den gennemsnitlige kønsforskel i OECD er på 5 point, også i drengenes favør. Men i Norge og Belgien, to af de udvalgte lande, der sammenlignes med i denne rapport, er kønsforskellen omvendt, idet pigerne her scorer højest.

Matematik og læsning har sammenhæng med finansielle kompetencer

Det er oplagt at antage, at finansielle kompetencer kan hænge sammen med visse færdigheder inden for matematik (fx regneoperationer), ligesom læsekompetencer vil være en forudsætning for at kunne forstå de finansielle dokumenter, der arbejdes med, og de skriftlige opgaver, der stilles i PISA.

Da PISA også måler kompetencer inden for matematik og læsning, er det muligt at analysere dette nærmere, og resultatet heraf viser tre interessante forhold:

- Der er høj grad af statistisk sammenhæng mellem elevernes resultater i finansielle kompetencer og kompetencer i matematik og læsning
- Hovedparten (80 %) af variationen i elevernes finansielle kompetencer kan statistisk set forklares ud fra elevernes resultater i matematik og/eller læsning
- Danske elever har (sammen med hollandske og belgiske elever) relativt stærke finansielle kompetencer, der ikke kan forklares af færdighederne i matematik og læsning.

Social baggrund har betydning for finansielle kompetencer

PISA undersøger elevernes socioøkonomiske baggrund på baggrund af de oplysninger, som eleverne rapporterer om bl.a. deres forældres uddannelsesniveau og beskæftigelse samt de faciliteter for læring, der stilles til rådighed i hjemmet. Herved kan det undersøges, hvordan elevernes score i finansielle

kompetencer fordeler sig efter stærkere og svagere socioøkonomiske baggrunde.

Den fjerdedel af elever med den stærkeste socioøkonomiske baggrund scorer i gennemsnit 71 point højere i finansielle kompetencer, end den fjerdedel af elever med den svageste socioøkonomiske baggrund. Denne sociale forskel mellem elever er til stede i alle lande, men Danmark er et af de lande, hvor forskellen er mindst, fx er forskellen 104 point i Belgien. En uddybende analyse viser, at der er en række andre faktorer, der også kan være med til at forklare forskellene i finansielle kompetencer, fx indvandrerbaggrund, kompetencer i matematik og læsning mv.

Elever med indvandrerbaggrund scorer meget lavere

Elever med indvandrerbaggrund scorer i gennemsnit 68 point lavere i finansielle kompetencer, end elever, der ikke har indvandrerbaggrund. Tager man højde for socioøkonomiske forskelle, er forskellen 43 point, og tages der også højde for elevernes PISA-resultater i matematik og læsning, falder forskellen til 5 point, som ikke er statistisk signifikant. Internationalt set har indvandrerbaggrund relativ stor betydning i Danmark.

De fleste elever har mødt finansielle begreber i matematik- og samfundsfagsundervisningen

73 % af de danske elever angiver at have mødt finansielle begreber eller opgaver i matematikundervisningen. 68 % angiver at have mødt det i samfundsfag. Gennemsnit for OECD-landene i undersøgelsen er hhv. 44 % og 30 %.

At have mødt finansielle begreber i matematikundervisningen og samfundsfagsundervisningen har en positiv betydning for deres score i finansielle kompetencer. Denne sammenhæng er dog begrænset, når der tages højde for eleverens præstation i læsning og matematik. De elever, der angiver at have mødt pengerelevante emner i matematik, scorer i gennemsnit 42 point højere i finansielle kompetencer, end de, der ikke har. Når der tages højde for socioøkonomiske forskelle og elevernes score i matematik og læsning, er forskellen faldet til 3 point. For elever, der angiver at have mødt det i samfundsfag, er scoren 41 point højere, end de, der ikke har. Når der tages højde for socioøkonomiske forskelle og elevernes score i matematik og læsning, er forskellen 5 point.

Hyppige samtaler med forældre har ikke positiv betydning for præstation i finansiel kompetence

De danske elever har i mindre grad end de andre deltagende lande samtaler med deres forældre om økonomiske emner. Den lavere forældreinddragelse er ikke nødvendigvis et problem i forhold til danske elevers finansielle kompetencer. Faktisk viser data, at elever, som har daglige samtaler om et forhold som brug af lommepege med deres forældre, scorer 44 point mindre end elever, som højst har samtaler med deres forældre hver anden uge. Danske elever er i høj grad modne forbrugere af finansielle produkter

De danske elever bruger i vid udstrækning finansielle produkter. 95 % af eleverne angiver at have adgang til et betalingskort, og 86 % har en mobilapp med adgang til konto. Der er en positiv sammenhæng mellem at have og bruge finansielle produkter på den ene side og finansielle kompetencer på den anden. Elever, som har et betalings- eller debetkort, scorer fx 56 point højere end dem, som ikke har, efter at have kontrolleret for køn, immigrantbaggrund og socioøkonomi. Den samme tendens ser vi også i de andre lande, og i fx Holland betyder erfaringer med finansielle produkter et spring på op mod 100 point.

Boks 1.1 Fakta om undersøgelsen

- PISA står for 'Programme for International Student Assessment' og er en international undersøgelse, der har som hovedformål at undersøge 15-årige elevers kompetencer inden for matematik, naturfag og læsning.
- Danmark har som noget nyt valgt også at deltage i PISAs undersøgelse af elevernes finansielle kompetencer (financial literacy). I alt 20 lande deltager i denne delundersøgelse. Det er resultaterne herfra, som denne delrapport præsenterer og diskuterer.
- Cirka 7.800 elever fra 347 uddannelsesinstitutioner deltog fra Danmark i PISA 2022, heraf deltog ca. 3.600 i testen om finansielle kompetencer (læs mere om stikprøven og data i Klingsbjerg-Besrechel (2023)).

Hovedresultater: PISA 2022 Finansielle kompetencer – Delrapport

VIVE/2024

HR_301336